

Vertikalna iznad meandra na -220 m

Završki (SOŽ) dolazi na Veliki Lom. Iduće jutro kreće prema ulazu Trojame radi raspreamanja ulazne vertikale. Prva ekipa – Završki i Jirkal, spušta se do ulaza u meandar na oko -220 m te tamo počinje s raspreamanjem i fotografiranjem.

Lukina jama pre-expedition – 2013.

A complex expedition into our deepest pit Lukina jama – Trojama will take place in the period between the 2nd and 25th of August of 2013. The goal of this caving research is to explore the sump at the bottom of the pit. The expedition is organized by the Caving Club Željezničar and co-organized by the National Park Sjeverni Velebit, Speleological Committee of the Croatian Mountaineering Association, Croatian Speleological Federation, Istrian Speleological Federation, Speleological Federation of Zagreb, Croatian Biospeleological Society and the Speleological Association Breganja. To make sure that everything during the expedition goes well, three successful weekend operations had been conducted during the August and September of 2012, in which the pit was rigged to the depth of -780 m. A large amount of the equipment (including food, bivouac tents, sleeping bags etc.) has been transported to bivouacs. A total of 36 people participated in these operations.

Ubrzo nakon nje kreće i ekipa Tutiš i Cvitković, koja se spušta do prečnice ispod ulazne vertikale. Uskoro svi izlaze. Prvi kreće Cvitković i fotografira, nakon njega kreću Jirkal i Završki s užetima i na kraju Tutiš, koji raspreama prečnicu i ulaznu vertikalu. Transportiraju opremu prema Velikom Lomu.

Ovom su akcijom završene predekspedicije za »Lukinu jamu 2013«. Bile su iznimno uspješne. Jama je opremljena do -780 m, postavljena su dva bivka, dopremljena je većina opreme i hrane, čime je uvelike olakšan transport i sama ekspedicija iduće godine.

Organizacijski odbor zahvaljuje se svim sudionicima koji su svojim znanjem i vještinama pridonijeli uspješnosti ovih akcija. Zahvaljuje se i svim sponzorima koji su ekspediciju podržali donacijama u novcu, opremi i hrani. To su: Jama Baredine, Speleološki klub »Željezničar«, Hrvatski speleološki savez, NP »Paklenica«, PP »Velebit«, Institut za geološka istraživanja, Intersport, Hrvatska gorska služba spašavanja, Speleološki odsjek HPD-a »Željezničar«, Speleološka udruga »Estavela«, Breganja, Speleološki klub Samobor, Sponka d.o.o., Pik Vrbovec, Cetina - Naturalis d.o.o., Kraš d.d. i Veletržnica Zagreb.

Ekspedicija u Gvajanu

Bernard Bregar (SOŽ)

Uvod

Siniša Glogoški i moja malenkost bili smo od 22. siječnja do 5. ožujka 2012. na ekspediciji u Gvajani. Ta južnoamerička država graniči sa Surinamom, Brazilom i Venezuelom. Većinu zemlje prekriva gusta prašuma ispresijecana mnogim rijekama. Gvajana na jeziku domorodaca znači »zemlja mnogih voda«. Tokom povijesti najprije su je kolonizirali Nizozemci, a zatim Britanci, da bi 1966. stekla nezavisnost.

Putovanje smo podijelili na tri dijela. Na prvom dijelu popeli smo se na Tepui Roraimu. Tepui je vrsta planine s ravnim platoom na vrhu i vrlo strmim, gotovo okomitim liticama. Sama riječ znači »dom bogova«. Tepuiji su inače poznati po tome što se na njima može pronaći mnogo biljnih i životinjskih endema. Roraimu (2810 m) sa svih strana čuvaju okomite stijene visine 400 m. Jedini put na vrh je preko »žljeba« imena La Rampa, s venezuelske strane. Drugi smo dio puta proveli s jednim od mnogobrojnih domorodačkih plemena Gvajane. U Gvajani živi ukupno devet plemena, a sva zajedno spadaju pod Amerindijane. Zadnja etapa našega puta bio je slap Kaieteur. Ime je, prema legendi, dobio po poglavici koji se bacio s njega kako bi osigurao svojem plemenu blagostanje, a njegov duh živi u špilji iza slapa u koju još nitko nije uspio ući. Naš plan bio je da pomoću opreme za penjanje i speleološkim tehnikama pokušamo pristupiti špilji te je dokumentirati.

Georgetown

22. siječnja 2012., hladno zagrebačko jutro. Još uvijek ne mogu pojmiti da ću kapu, šal i jaknu zamijeniti kratkim rukavima i kremom za sunčanje. Pri dolasku na Pleso vaganje ruksaka pokazuje da smo deset kila prekardašili. Uopće me ne čudi jer, ipak, nosimo kompletnu speleološku opremu za istraživanje špilja i jama, za penjanje te sve nužne stvari za 45 dana provede-

nih na nepoznatom terenu. Osoblje nam je malo progledalo kroz prste i dopustilo nam da sve ponese, čak i plinske kartuše koje su zabranjene u zračnom prometu. Do našeg odredišta promijenili smo tri aviona: Zagreb – Amsterdam, Amsterdam – New York i konačno New York – Georgetown. U jutro 23. siječnja sletjeli smo u Georgetown. Temperaturni šok je pojam koji najbolje oslikava naš dolazak. Nakon hladne Europe i još hladnijeg New Yorka, izlazak na stopototno vlažan zrak i temperaturu blizu 40 stupnjeva, u flisu i s jaknom u rukama daje zanimljiv prizor na Cheddi Jagan aerodromu.

Mark, naš domaćin u Georgetownu koji nam je ponudio svoj stan na korištenje, zaboravio je da dolazimo, ali smo taj nesporazum brzo riješili. Poslije smo naučili da Gvajanci imaju nevjerojatnu sposobnost zaboravljanja i da su usmeni dogovori u ovoj zemlji riječi bačene u vjetar.

Georgetown je poprilično živ grad. Uz Amerindijane, stanovništvo čine potomci robova i nadničara iz Afrike, Indije, Kine i Europe. Gvajana je jedina zemlja južne Amerike u kojoj je službeni jezik engleski, što nam je poprilično olakšalo kontakt s Gvajancima, makar je katkad teško razumjeti njihov engleski. Obojen je snažnim kreolskim dijalektom koji je karakterističan za područje Kariba. Georgetown je grad gdje zvukovi reggaea, pomiješani sa zvukovima automobilskih truba, čine pozadinsku buku i danju i noću. Prometuje se lijevom stranom ceste i to je vjerojatno jedini prometni propis kojeg se s vremena na vrijeme pridržavaju. U vožnji gradom poseban su nam strah izazivala križanja. Ulažak u križanje funkcionira prema zakonu jačeg; tko ide brže taj ima prednost, a da stvar bude bar malo sigurnija, onaj koji smatra da je brži svoj ulazak najavljuje trubom.

Georgetown je grad u kojem nema mnogo zidanih zgrada i nebodera, u njemu prevladava kolonijalni tip gradnje. Kuće su najčešće drve-

Siniša Glogoški

Stijene Tepui Roraima gledane s početka uspona

ne, imaju jedan ili dva kata, a podignute su na stupovima, kako ne bi bile poplavljene jer su poplave redovita pojava. Ulice su uvijek žive i jednostavno vas ostavljaju bez riječi svojom raznolikošću. No, koliko kod se čudili tom gradu, toliko se mještani čude vama. Trebalo nam je neko vrijeme da se naviknemo na neprekidna dobacivanja i izazivanje meteža gdje god bismo se pojavili. Ljudi bi nam dobacivali na cesti, trubili autima, stali i vikali iz auta »Yenkeee, white boy«, tako

da smo ubrzo shvatili da smo u ovoj zemlji prava egzotika.

U Georgetownu smo se opskrbili dodatnim namirnicama i opremom te smo 26. siječnja krenuli prema Venezueli na prvu etapu našega puta.

Roraima

Cilj prve etape puta bio je popeti se na Tepui Roraimu i to dokumentirati. Roraima se nalazi na tromedi Brazila, Gvajane i Venezuele. Sama planina sveta je narodu koji živi na tom području i mnoge se legende vezuju za nju. Riječ tepui znači »kuća bogova«.

Iz Georgetowna krenuli smo prema Venezueli. Put nas je vodio kroz džunglu makadamom, kojim smo jurili u minibusu. Prilikom vožnje upoznali smo Nikitu, mladu djevojku koja živi od švercanja odjeće. Igrom slučaja i ona se zaputila u Santa Elenu, grad u Venezueli iz kojeg počinje put za Roraimu. Ponudila nam je smještaj u svojoj kući u Boa Visti (Brazil) i sljedećeg dana nam organizirala prijevoz do Santa Elene. Iz Santa Elene krenuli smo prema selu Paraitepui, od kojeg nas dijele dva dana hoda do podnožja Roraima. U selu smo na opće iznenađenje susreli mladi par iz Zagreba, Borisa i Nušu, koji su se s vodičem i još dvoje ljudi također zaputili na Roraimu. Zajedno s njima krenuli smo prema planini.

Siniša Glogoški

Brojni potoci na Tepui Roraimi

Do planine su prevladavale travnate nizine ispresijecane rijekama. Prilikom prelaska rijeke prvi put smo se susreli s puri-puri mušicama. Iako izgledaju bezopasno i male su poput vinskih mušica, njihov ugriz ostavlja otekline koje traju i po više tjedana. Uglavnom žive uz rijeke i postat će stalni pratioci našega putovanja.

Treći dan hoda stigli smo na vrh. Smještaj smo pronašli u jednoj polušpilji u kojoj smo postavili šator. Vrh planine je golema ravan koja skriva razne endemske vrste biljaka i životinja. Morfologija vršne ravni ostavlja čovjeka bez riječi. Na njoj smo proveli tri dana istražujući i uživajući u ljepotama Roraima. Vidjeli smo kvarcne doline, labirinte velikih stijena, slapove koji se obrušavaju i više od 400 metara i kupali smo se u kristalnim jezerima... Nakon otkrivanja ljepote Tepuija uslijedio je povratak prema Lethemu u Gvajani.

Lethem

Uz nešto poteškoća s prijevozom, u Lethem smo stigli 5. veljače i upoznali taksista Zemu. Kod

Zeme smo ostali tri dana, jer nismo mogli naći način da dođemo do domorodačkih plemena.

Nakon trodnevnog čekanja i vrebanja na domoroce u Lethemu napokon nam se osmjehnu la sreća. Domoroci iz sela Katoke došli su u Lethem po namirnice i medicinsku pomoć za tušaoa (to je njihov naziv za poglavicu plemena) koji je obolio od denga groznice. Tušao je ostao u bolnici na liječenju, a nas su poveli sa sobom u selo Katoku. Selo broji 700 stanovnika, a smješteno je na rijeci Rupununi koja je dio amazonskog sliva. Mještani su nas dočekali puni čuđenja, jer u njihovo selo ne dolaze turisti, a djeci smo bili prava atrakcija. Amerindijani su niskog rasta, tako da smo Siniša i ja bili najviši ljudi u selu. (Sada barem znam da postoji mjesto na svijetu gdje sam visok.) Stanovnici su bili jako susretljivi pa smo sljedećih nekoliko dana mnogo naučili o njihovom načinu života.

Glavna im je živežna namirnica cassava koju znaju iskoristiti na sve moguće načine, od kruha pa do alkoholnog pića. Iako nam nije bila ukusna (bljutava je i kisela), njima predstavlja osnovnu i

Siniša Glogoški

Fantastičan pogled s Roraima na ravnice Venezuele

U vlastitom čamcu spreman za avanturu putovanja rijekom Rupununi

nezamjenjivu namirnicu. U selu je mala i trošna ambulanta, kojoj je glavni cilj liječenje i prevencija malarije. Mjesni liječnik nam je rekao da u pravilu svaki tjedan imaju nekoliko novozaraženih. Naselje ima svoju školu, koja je ujedno i najveća zgrada. Seoske kuće su vrlo male, a građene su od slame, blata, drva i sličnih materijala.

Nakon nekoliko divno provedenih dana u Katoki, stiglo je vrijeme da krenemo prema Georgetownu i zadnjoj etapi našega puta. Pošto smo cijelo vrijeme bili pomalo kratki s novcem, mnogo smo improvizirali s prijevozom, pa smo od domorodaca kupiti kanu i njime doploviti do sela Annaija. Nedaleko od Annaija prolazi cesta za Georgetown na kojoj ćemo, ako nas sreća posluži, stopirati neki od kamiona koji svakodnevno voze prema Georgetownu. Uz malo pregovora i cjenkanja pošlo nam je za rukom kupiti drveni tradicionalni kanu za samo 150 kuna. Bio je poprilično star i na nekim mjestima imao rupe koje su bile začepljene krpama. Nismo bili baš sigurni je li pametno njime ploviti šest dana po rijeci koju ne poznajemo. U početku nam se činio nepouzdan i nestabilan i bojali smo se da se negdje ne izvrnemo i uništimo fotografsku opremu,

ali nakon početnih strahova i malo vježbe stekli smo pouzdanje u naše plovilo.

Putovanje po rijeci Rupununi bilo je stvarno nezaboravno iskustvo. Okruženi životinjama kakve nikada nismo vidjeli, od raznih ptica pa sve do crnih kajmana i pirana, osjećao sam se kao Alisa u zemlji čudesa. Zalihe hrane su nam se svele na krekere i neki čudnovati margarin kojem ni 40 stupnjeva ništa ne može. Ipak, najviše nam je neprilika zadavalo sunce, jer na čamcu nema hlada. Iako smo se trudili pokrivati i štititi od sunca, ruke i nosovi poprimili su nam nezdravu crveno-ljubičastu boju. Već spomenuti sveprisutni puri-puriji bili su naši stalni suputnici, ali smo se već pomalo naviknuli na njih. Drugoga dana plovidbe došli smo do Karanambu ranča, gdje turisti nešto dubljeg džepa dolaze promatrati ptice. O ljudima na tom ranču mogu reći samo sve najbolje. Dali su nam ručak, opskrbili su nas čistom vodom i sokom, te smo napokon mogli isprati klor iz usta nakon višednevnog pijenja klorirane riječne vode. Čak su nam darovali svježe govede odreske za večeru. Jedan dio odrezaka postao je mamac za pirane pa smo uspjeli uloviti još par pirana za večeru. Odresci i pirane za večeru, nakon silnih krekeri, bila je zasigurno naša najbolja večera u Gvajani. Nakon pet dana veslanja, 15. veljače, stigli smo do sela Annaija gdje smo teškog srca napustili naš čamac i krenuli prema cesti. Sljedećeg dana Siniša je već tokom ranog jutra uspio dogovoriti da nas

Jedna od prepreka na rijeci Potaro

Probijanje kroz džunglu do slapa Kaieteura

neki ljudi koji prevoze benzin i kikiriki povedu sa sobom do Georgetowna. Vozili smo se u starom njemačkom TM-u na vrećama kikirikija. Vožnja je trajala oko 19 sati i nakon nje sam mislio da nikada više neću moći pojesti niti jedan kikiriki.

Kaietur

U Georgetownu smo se pripremili za zadnju etapu puta te smo 18. veljače krenuli prema 250-metarskom slapu Kaieteuru. Minibusom smo se vozili kroz džunglu do rudarskog gradića Mahdije, gdje smo proveli noć u autobusu zajedno s vozačima autobusa. Svi vozači na istom mjestu ostavljaju minibusove i spavaju u njima kako ih netko ne bi ukrao. Mahdija nije ugodan gradić te smo ga s veseljem napustili sljedećeg jutra.

Do Kaieteura nije nimalo jednostavno doći jer do njega ne vodi niti jedna cesta. Moguće je doći avionom jer nedaleko od vrha slapa postoji pista pomoću koje se opskrbljuju mjesni kopači zlata. Također se može rijekom doći nekoliko kilometara od slapa te se onda kroz džunglu probijati do njega. Pošto nismo imali dovoljno

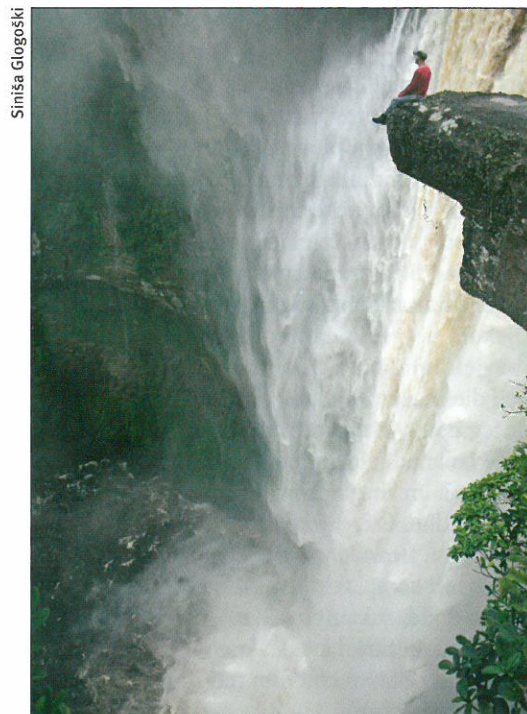
novaca, odlučili smo se za drugu opciju. Uz rijeku se kopaju zlato i dijamanti, tako da smo lako našli kopače koji plove rijekom. Povezli su nas dio puta i objasnili nam gdje ćemo naći kamp u kojem se može prenoćiti. U kampu smo upoznali trojicu kopača zlata koji su nam nesebično ponudili da prenoćimo kod njih. Saznali smo da je jedini način da stignemo do slapa plovidba rijekom uzvodno. Ponudili su nam svoj čamac i savjetovali nam da odemo do sljedećeg kampa gdje možemo pitati za daljnji prijevoz. Sljedećeg dana su nas odveli do čamca, koji je na naše iznenađenje bio potopljen. Uspjeli smo ga zajedničkim snagama izvući iz vode i pripremiti za plovidbu. Ovog puta smo bez straha zaplovili rijekom. Veslali smo cijeli dan i uspjeli pronaći sljedeći kamp, u kojem su nas dočekali ručak i kava. Ljudi u kampu bili su susretljivi pa smo s njima ostali tri dana. Čak smo se i mi bacili u potragu za zlatom i moram reći da nismo bili sasvim nesposobni.

Dana 22. veljače krenuli smo dalje na put. Nakon još dvije kraće plovidbe čamcem, stigli

Bernard Bregar

Siniša Glogoški pokraj slapa Kaieteura

Siniša Glogoški

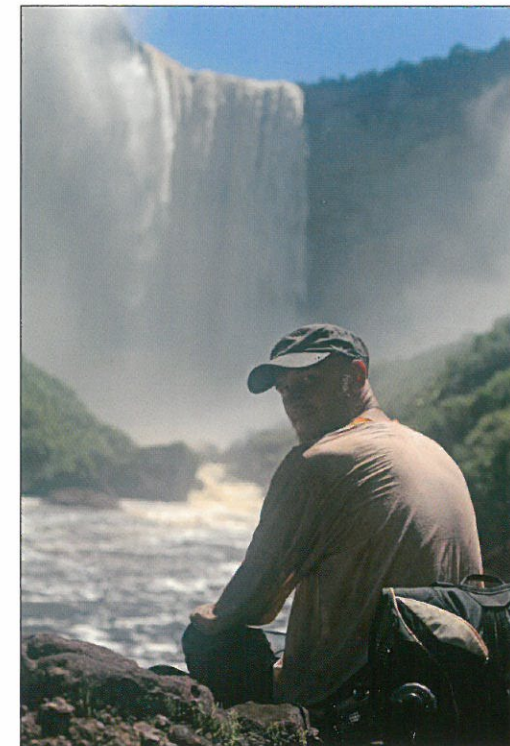
Hrabrost ili ludost – Berni na stijeni iznad slapa Kaieteura

smo na mjesto odakle se do slapa treba probijati kroz džunglu, što nije nimalo lako. Najveće nepravilike bile su gusta vegetacija i mnoštvo kukaca. Zahvaljujući neprekidnoj izmjeni kiše i sunca stalno smo bili mokri. Zbog obilnih kiša vodostaj rijeke počeo se dizati tako da smo na nekim mjestima morali plivati preko potoka koji se ulijevaju u rijeku. Imali smo nekoliko bliskih susreta sa zmijama, ali na našu sreću sve je prošlo u najboljem redu.

Do podnožja slapa stigli smo nakon četiri iscrpljujuća dana probijanja. Nismo računali da će slap u sušnoj sezoni biti tako jak. Na 300 metara od slapa nismo mogli disati niti gledati od silne vodene pare i vjetra koji se stvarao. Počeli smo shvaćati da nećemo moći ući u špilju koju skriva. Slap je pod sobom stvorio veliko jezero (plunge pool) i da bi se došlo do špilje potrebno je prepriječiti stotinjak metara koristeći se penjačkom tehnikom. Penjanje u tim uvjetima jednostavno nije bilo moguće pa smo se morali vratiti i nastaviti put prema vrhu slapa. Iako zbog vremenskih prilika nismo uspjeli istražiti špilju iza slapa, nismo bili razočarani.

Na vrh slapa stigli smo 27. veljače i ostali zapanjeni vidikom. Slap izgleda kao gigantska živa zavjesa. Nevjerojatno je vidjeti tako veliku rijeku kako se obrušava 250 metara. Jasno je vidljiva i špilja iza slapa i vidi se da je gigantskih dimenzija. Nažalost ona će nam i nadalje ostati nepoznanica. Tko zna, možda ova neistražena špilja dati poticaj nekoj budućoj ekspediciji. U ljepotama slapa uživali smo sljedeća tri dana. Trećega nas je dana sreća opet poslužila, uspjeli smo na obližnjoj pisti nagovoriti pilota aviona da nas besplatno poveže do Georgetowna. U Georgetown smo stigli 29. veljače i pomalo smo se zaželjeli doma. Brzo je došao 3. ožujka i vrijeme za povratak. Iako nam se nije ispunila želja da uđemo u špilju, nismo se vratili razočarani. Gvajana nas je obojicu oduševila i pružila nam doživljaje koja ćemo pamtiti čitav život.

Ovom prilikom se zahvaljujemo se svim dobrim ljudima koji su nam omogućili ovo putovanje, posebno našim sponzorima: STA (Student Travel Agency) Zagreb, SO HPD-a Željezničar, ISIC (International student identity card), Neon centar, Integral, Turistička zajednica grada Zagreba, Avorato d.o.o., Prizma, Roko i Akademija, Lumen, Frigo Print, Svjetski putnik.hr i Super Premium shop.

Siniša Glogoški

Berni u vječnoj maglici ispod slapa Kaieteura

Expedition to Guyana

Members of the SO Željezničar Siniša Glogoški and Bernard Bregar went on an expedition to South America that lasted from the 21st of January to the 5th of March. The expedition was divided in three stages. In the first stage, they climbed to Tepuy Roraima. Roraima is located on the border of Guyana, Brazil and Venezuela. The mountain is protected by high rocks, so it is accessible only from Venezuela. They spent the second part of their trip in Guyana, documenting local tribes and customs. For the last stage they planned an exploration of the cave located behind the 250 meters high waterfall Kaieteur. After several days of walking through the jungle, they reached the bottom of the waterfall. The heavy precipitations caused the level of the river to rise rapidly, making the cave inaccessible. Being time-limited, they could not wait for the river level to drop, but had to return to Georgetown, so they wouldn't miss their international flight. They arrived to Zagreb on the 5th of March, with lots of photos and videos.